

boje, in le pri delitvi plena priskočijo jim na pomoč. In da si obdržé vse eno najboljši del, temu je porok zopet le ona glasovita galantnost moškega spola.

Jaz ne odrekam s tem ženskim občutka za pravico. Kakor v vsakem človeku, tako se vzbudi tudi v deklici užé v prvih letih ta občutek. Toda manjka ji le močí, da more to čednost tudi vselej kazati v dejanji. Ali tudi vzgoja, kakoršna je dan danes, ji ne more podeliti te zmožnosti.

Lepopisje v národni šoli.

(**Franjo Gabršek.**)

Lepa pisava se vsakemu prikupi. Lepo pisan list se sam priporoča. Važno je torej, da se užé otroci priučé lepej in razločnej pisavi, kakeršna se v poznejšem življenji potrebuje. Pa ne samo praktično življenje zahteva lepe pisave vedno in vedno, tudi šola sama za-se térja te izurjenosti, kajti kako li bi mogli učenci razne pismene naloge lepo, snažno in pravilno izdelovati, ako ne bi se tega popolnem privadili? S prav urejenim lepopisjem uri se roka in okó, bistri se vzmožnost zaznavanja, obrazuje se čut za snažnost, za red in za lepoto, pouspešuje se npravstvenost, krepi in utrjuje se volja. Ta moč lepopisnega pouka pa se ni vedno prav izpoznala, in vzlasti v prejšnjem stoletji se na ta formalen dobiček ni v zadostnej meri oziralo. Do tedaj niso pri potegovanji črk nič mislili; mehanizem in površnost bila sta jedro lepopisnega pouka. A da tako mehanično poučevanje ne more in ne sme bití glavno načelo lepopisnega pouka, to térja ogromni napredek današnjega pouka sam, vzlasti pa natančna seznanitev z otroškim duhom in z njega težnjami.

Lepopisje se je uvrstilo mej one predmete, kateri zahtevajo vednega mišljenja, natančne pazljivosti in trajne delavnosti; lepopisje se je oprostilo onega mehanizma, ki morí duha učencevega in učiteljevega. Lepopisna ura se dandanes ne smatra nič več kot čas odpočitka in oddiha od duševnega napora, kot oproščenje od ustrahovalnih spon. Zato tudi ne moremo pritrditi onim, ki tožijo, da se v zdanjej šoli na lepo pisavo vse premalo pazi. Vsaj si je današnja šola postavila za glavno načelo ono pravilo, vsled katerega se mora vse, kar se piše, tudi lepo pisati. Vsako pisanje je torej prav za prav užé samo ob sebi lepopisje. Ako vender le govorimo o lepopisji kot o posebnem predmetu v národni šoli, godí se to le zavoljo tega, ker moramo otroke pred vsem pisati naučiti, potem še le bodo mogli tudi lepo pisati. Brez lepopisnega pouka ni torej nikomur močí lepo pisati, najmanje pa šolski mladini, kateri moramo vsako malenkost stoprav pokazati ter jej prilike nuditi, da se vsega do dobra privadi. Zato je povsem prav, da se na lepopisje kot poseben predmet národne šole ozira s posebno vestnostjo. Le tedaj, ako se ta predmet z največjo natančnostjo in pravilnostjo obravnava, pričakovati je zaželjenega uspeha.

Vender si ne smemo prikrivati, da bi bil uspeh lepopisnega pouka lahko še povoljnější in izdatnejši, ko bi se tudi v resnici trudili, lepopisje tako poučevati, kakor zahteva duh časa. In ravno v tej zadevi pojavlja se po národnih učilnicah še mnogo nedostatkov, katere je treba čim preje odstraniti. Ti nedostatki izvirajo ali od todí, ker se mnogo učiteljev še vedno ne more popolnem oprostiti prejšnjega mehanizma in prejšnje površnosti v lepopisnem pouku, ali pa od todí, ker se prava pot do blagonosnega poučevanja često zgreší. Kar se prvega tiče, temu se pač ne more drugače pomočí, nego da se znebí vsak učitelj vseh predsodkov o novodobnem pouku, da torej tudi na polji lepopisnega pouka napreduje; drugo zló pa se potrudimo s tem odpraviti, da označimo pot, po katerej bi se mogel najsijajnejši uspeh doseči.

Dober uspeh v lepopisji ne zavisí le od učiteljeve spretnosti, marveč tudi od več drugih činiteljev, brez katerih učitelj ne bi mogel svoje naloge povoljno rešiti. Otroci morejo le tedaj v resnici pisati, če jim roditelji potrebno pisalno tvarino oskrbé. V tej zadevi skrbi učitelj zato, da določi, kakšne zvezke, kakšna peresa in česa še naj si otroci, oziroma njih roditelji, omislijo. Tudi šola, t. j. šolska oprava, mora služiti tej svrhi, kajti od primernih klopí, od pripravne table in krede in od zadostne svetlobe zavisí dober del lepopisnega uspeha. Vrhu tega trebé, da so otroci zdravih rok, zdravih očí, da kažejo vsaj nekaj čuta za red in snažnost, da je njih voljnost v dosego dobrega uspeha vsaj nekoliko razvita. Ako vsi ti in jednaki činitelji ustrezajo svojemu namenu, mogel bode tudi učitelj mnogo izdatneje poučevati. Pa teh činiteljev nima učitelj popolnem v svojej oblasti; le vplivati more na nje, da vsaj po nekoliko služijo njegovemu smotru. Glavni činitelj ostane vedno le učitelj, od katerega se poleg vzglednega rokopisa zahteva tudi vzmožnost, da teži po smotru z vso spretnostjo, z vso krepkostjo in vztrajnostjo. Le ako je učitelj vesten in natančen, ako združuje sè čutom za lepoto tudi doslednost v dosegi svojega smotra, ako more vse učence na jedenkrat pregledati, ako pri pouku ničesar ne uide njegovemu pazljivemu očesu, le tedaj bode ustrezal zahtevam lepopisnega pouka. Pri lepopisji se ni ogibati stroge discipline, in ravno tù dokaže učitelj svojo vzmožnost, otroke v strahu in v redu obdržati. Čim krajše je povelje, tem manj časa se potratí, tem večja je pokorščina.

Lepopisje kot poseben predmet obravnavati se mora kolikor móči názorno in tako, da ima otroški duh vedno dosta opravila. S tem se zapreči vsak mehanizem, in zatre se mnenje, kot da bi bilo lepopisje najbolj suhoparen predmet národne šole. Názorni pouk, naslanjajoč se na zavedanje in mišljenje, ne dopušča, da bi učenci pisne oblike na papirji samo upodabljali, da bi to, kar učitelj na šolsko tablo zapiše, v zvezke le prepisovali, marveč térja tudi notranjo prepričanost in samosvest o pisnih oblikah.

Če hoče učitelj obrazovalno poučevati, treba pred vsem, da se seznaní z najboljšimi metodami o lepopisji, ker sama tehnična izurjenost ga še ne osposobuje k temu. Često se pomanjkanje dobre metode mnogo bolj maščuje, nego slaba izurjenost v lepem rokopisu.

Pouk v lepopisji ni Bog vedi kako težak, in z nekoliko marljivostjo se tù mnogo doseže, vzlasti ker smoter lepopisja v národni šoli ni družega, nego to, da se učenci priučé pisnih oblik v tej ali oni navadnejši pisavi. Svrha pa ostane vedno ista, namreč ta, da se to, kar se piše, tudi čitati more. Namen vsacega pisanja, torej tudi lepopisja, je ravno ta, da je pisava lahko umljiva, da se more čitati in da jo more vsakdo čitati, kdor se je tega naučil. Umeteljna pisava ni svrha národne šole; taka pisava zahteva posebnih vzmožnosti, katerih večini otrok manjka; zahteva pa tudi več časa, kot je temu predmetu odmerjenega. Vrhu tega bi se taka z velikim trudom priučena pisava v življenji kmalu popačila in sprevrgla, kajti v navadnem življenji ponuja se človeku pač malo prilik, da bi svojo umetelnost v pisavi razkazoval.

Metode v lepopisji niso niti mnogobrojne niti stare, ter so se do novejšega časa malo razvijale, znamenje, da se človek vsega preje in lažje privadi, nego svoje ude službi trdne volje podvreči. Bodi si pa ta ali ona metoda, vsaka mora meriti na to, da se otrokom pisne oblike vsestransko razložé, da si jih natanko ogledajo, da jih prav izpoznajo, razumejo in pojmiyo, ter da se o njih tudi dosledno izrazijo. Vrhu tega treba pisne oblike natančno posnemati in se jih naposled do dobra uvaditi. To se zgodí na črkah na šolskej tabli, kajti tù jih učite lj lahko v primernej velikosti piše in jih vsi otroci lahko vidijo.

O razvitku vsake metode posebej ne bodem govoril, ker s tem bi predaleč zašel. Tudi ne bodem razpravljajal, katera metoda je najboljša, ker lepopisno poučevanje ponuja

vsakemu učitelju dosta prilik, da izkusi svojo spretnost v tem pouku, ter tako sam sebi daje račun o svojej učiteljskej sposobnosti. Vrhu tega bode najboljši uspeh dosegel le oni učitelj, kateri zna teorijo in prakso združiti v lepo celoto. Le toliko se mi zdi vredno omeniti, da dandanes ne rabi nobena prejšnjih metod izključljivo, a od vsake ono, kar je dobrega. Najboljša metoda ostane vedno le ona, katera more po racionalnih pravilih najboljše uspehe zabeležiti.

(Dalje prihodnjič.)

Knjiga Slovénka

v
dobah XVI. XVII. veka.

V prejšnjem stoletji so z našimi slovénskimi pisatelji vzajemno delovali bližnji hrvatski in srbski na pr. Anton Dalmatin, Stipan Konsul itd. — Tako so pisali nekako v slovenščini t. j. v kajkavščini na pr. Mihal Buchich . . Kerztchanzki navuk . . Vu Nedelischu okoli l. 1565—74 (t. j. Katekizam hrvatski za luterane). Bil je M. Bučić kat. župnik na Belici v Medmurji, potem protestant. — Januss Pergossich, v Varaždinu bilježnik . . : Decretum, kateroga ie Verbewczí Istvan Diachki popiszal, a poterdil gha ie Lafslou, kateri ie za Mathiassem kral bil, ze vse ghofspode i plemenitih hotieniem, kateri pod Wugherfske corune ladanie fslisze, od Ivanussa Pergofsicha na fsloviensski iezik obernien, stampan vu Nedelischu leto nassegha zvelichenia 1574. I. 93 str. — Antol Vramecz . . Kronika vezda znovich zpravliena kratka Szlovenzkiem iezikom . . v Lublane . . 1578 (v. Jezičn. str. 14. 15) itd. — Mnogim bil je v tej dobi podpornik Peter grof Zrinjski (Zrinyi . . † 1671).

V naslednjem stoletji slovijo pak v oziru slovenske vzajemnosti pisatelji na pr.: Januss Belloszteneecz, r. l. 1595, redovnik, u. v Lepoglavi 1675 . . Gazophylacium Lat. Illyr. u Zagrebu 1640. — Paval Vitezovich, r. v Senju okoli l. 1650, u. v Beču l. 1713 . . Grammatica Croatica . . Lexicon Latino-Illyricum Mss . . Pririchnik aliti razliko mudrozti cvitje . . Oddiljenje Szigetzkó . . Lado Horvatzki iliti Sybilla. Miszechnik Horvatzki . . Kronika aliti szpomen vszega szvieta vikov, u dva dela razredyen, katerih prvi dersi od pochetka szvieta do Kristushevoga porojenya, drugi od Kristushevoga porojenya do izpunenya leta 1690, szlozen y na szvitlo dan po Pavlu Vitezovichu Zlatomu Vitezu. U Zagrebu leta gozp. 1696. 4°. 222 str. (Šafařik Südslaw. Lit. II. Illyr. u. Kroat. Schrift. S. 336—7). — **Peter Petretić**, Biskup Zagrebecki, l. 1648. u. l. 1667 . . : Szveti Evangeliumi, kateremi fsveta Czirkva Zagrebecka Szlovenzka, okolu godifca, po Nedelye te Szvetke live: Z iednem kratkem Catechismusem, za nevmetelne lyudi hafznovitem: Szvetloga i Vizoko postuvanoga Gozpodina Gozpodina Petra Petreticsa, Biskupa Zagrabeckoga, Oblaztjum, i ztrofkom, i Szlovenzkem fzlovom na fzvetlo vun dani, i ftampani. Z dopufsenjem Gornyeh. Vu Nemskom Gradczí. Na jezero fsezt zto petdefzet i pervo leto. Pri Ferencze Widmanstadiuse ftampare 12°. 26 L. 319 Str. Črkopis tem pisateljem je: s = fz, sz, z (pred k, p, t); š = ff, fs, ss; z = z, f; ž = s, f; c = cz; č = cf, cs; šč = fcs, scs gy, ly, ny = gj, lj, nj; ć = ch; šć = sch itd. — V Gajico prepisano bodi v zgled iz Predgovora tole:

Peter Petretić, z Božjum voljum Biškup Zagrebečki: vsem Slovenskoga Orsaga Cirkvenem Pastirom, zagrebečke Biškupje podložnem, očinsko pozdravljenje i Božjega blagoslova obilno želém darovanje.